

Okul Psikolojik Danışmanların Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerden Beklentileri*

Derya Koçak Bıçak¹ Ayşe Ottekin Demirbolat²

Öz

Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülebilmesi için bu hizmetleri yürüten psikolojik danışmanların beklentilerinin güncel ve kapsamlı bir şekilde belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırmanın amacı, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesi sürecinde psikolojik danışmanların okul yöneticileri ve öğretmenlerden beklentilerini saptamaktır. Çalışmanın amacına ulaşmak için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu Çorum ilinde ilkököl, ortaokul ve liselerde görev yapan 48 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır ve nitel analiz yöntemi olan betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre; psikolojik danışmanlar, rehberlik hizmetlerinin gerektirdiği fiziki şartların yöneticiler tarafından sağlandığını, yöneticilerin rehberlik hizmetleri dışında farklı iş taleplerinde bulduklarını belirtmişlerdir. Psikolojik danışmanlar yöneticilerden genel olarak yapılan çalışmalara destek olmalarını, alan hakkında bilgi sahibi olmalarını ve meslekle ilgili yanlış algılarını değiştirmelerini beklemektedirler. Psikolojik danışmanların diğer öğretmenlerden en önemli beklentileri ise öğretmenlerin rehberlik servisiyle iş birliği halinde olmaları ve alanla ilgili sahip oldukları yanlış algıyı değiştirmeleridir. Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği gözden geçirilerek psikolojik danışmanların görevleri netleştirilmelidir. Yorumla açık ifadelerin kaldırılması noktasında çalışmalar yapılmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik danışma ve rehberlik, psikolojik danışman, beklenti

Abstract

It is necessary to determine the expectations of the counselors in an up-to-date and comprehensive way in order the counselling services at schools can be conducted effectively. The purpose of the present study is to identify the expectations of the counsellors from the school administrators and teachers in the process of execution of the Guidance and Psychological Counselling services. Qualitative research method was used for attaining the purpose of the study. The study group was composed of 48 counsellors in service at primary schools, secondary schools, and high schools in Çorum province. Scale sampling, a purposive sampling method, was used in identifying the participants. The research data was collected by semi-structured interview forms developed by the researchers. Accordingly collected data was analyzed by descriptive analysis, a qualitative analysis method. Counsellors stated that the administrators provided them with physical conditions required for the guidance services, and that the administrators delegated different jobs other than the guidance services. Counsellors generally expected the administrators to support the ongoing activities, to be informed about the field, and to change their misperceptions regarding the field. The most important

*Yayımlanmamış yüksek lisans tezinin bir bölümüdür.

¹Derya Koçak Bıçak, Öğretmen, Şehit Mahmut Peşmen İlkokulu Sungurlu-Çorum, dkbicak@gmail.com

² Ayşe Ottekin Demirbolat, Prof.Dr., Gazi Üniversitesi, ademir@gazi.edu.tr

expectation of the counsellors from the other teachers was that the teachers would collaborate with the guidance service and change their misperception regarding the field. The Guidance Services Regulation should be revised and the tasks of the counsellors should be clarified. Efforts should be shown with an aim to remove the open ended, ambiguous expressions.

Keywords: Psychological counselling and guidance, counsellor, expectation

Giriş

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin amacı, bireylerin etkin, başarılı, yaratıcı ve mutlu olmalarını sağlamak; toplumsal-ruhsal gereksinimlerini karşılamak ve bireyin kendini tanmasına, kendi güçlerine güvenmesine yardımcı olmaktır (Bakırcıoğlu, 2000, s. 4-9). Elli yılı aşkın bir geçmişi bulunan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri genelde eğitim alanında uygulanmakla birlikte son yıllarda adalet, sağlık ve endüstri hizmeti veren kurumlarda da yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Yeşilyaprak, 2008). Eğitim alanında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, eğitim sürecinin bir parçası olarak değerlendirilir ve öğrencilerin kişisel, sosyal, mesleki ve akademik başarılarının artırılması yönünde hedefler belirler (Beesley ve Frey, 2006). Eğitim alanında istihdam edilen psikolojik danışmanlar, başta unvan sorunu olmak üzere uygulamada diğer öğretmenlerin karşılaştığından çok daha fazla sorunlarla karşılaşır (Burnham ve Jackson, 2000; House ve Hayes, 2002; McMahan, Mason ve Paisley, 2009; O'dell, Rak, Chermonte, Hamlin ve Waina, 1996; Stockton ve Güneri, 2011). Örneğin bazı görüşler 'psikolojik danışman' unvanının psikolojik danışmanların diğer öğretmen ve yöneticiler tarafından meslektaş olarak kabulünü ve aralarındaki iletişimi kolaylaştırdığını savunurken; bazı görüşler de bu unvanın alanın kendi mesleki değerlerini yaratmasına engel olduğunu savunur (Akkoyun, 1995; Özgüven, 1990; Poyraz, 2006). 10/11/2017 tarihli ve 30236 sayılı "Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği" ile "rehber öğretmen-psikolojik danışman" unvanı yerine 'rehberlik öğretmeni' unvanının kullanılmasına karar verilmiştir. Ancak bu çalışma yeni yönetmelik yürürlüğe girmeden önce tamamlandığından kavram kullanımında bir değişiklik yapılmamıştır.

Psikolojik danışma ve rehberlik alanı ile ilgili yapılmış araştırmalar (Güvendi, 1980; Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006; Yüksel-Şahin, 2008) PDR hizmetlerinde yeterlilik ve etkililiğin sağlanamadığına ve bu konuda mevzuat ve uygulamaya yönelik pek çok sorunun bulunduğu dikkat çekmektedir. Özellikle sorunlar uygulamaya, ortam ve koşulların yetersizliğine, özlük hakları ve etik kuralların belirsizliğine (Can, 2010), öğretmen başına düşen öğrenci sayısının fazlalığına (Bakıoğlu ve Gayık-Asyalı, 2005), problemlerin hemen çözüleceğine yönelik inançlara (Tan, 1990), psikolojik danışmanların alan dışı proje, komisyon ve seminerlerde görevlendirilmelerine (Avcı, 2010), çalışma saatlerinin belirsizliğine, ortak bir rehberlik anlayışının olmamasına (Özyürek, Korkut-Owen ve Owen, 2007), yönetici-öğretmen desteğinin yetersizliğine ve psikolojik danışmanların mesleki

tükenmişliklerine (Yüksel-Şahin, 2008) yönelik olarak sıralanmaktadır. Bu çalışma, sorunlar sınıflamasında yer alan “yönetici ve öğretmen desteğinin yetersizliği” konusuna odaklanmayı ve psikolojik danışmanların yönetici ve öğretmenlerden beklentilerini yönetsel bağlamda saptamayı hedeflemektedir.

30236 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğinin, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin niteliğini göz ardı ettiği ve rehberlik hizmetlerinin meslek ilkeleriyle çelişen düzenlemeler içerdiği yönünde eleştiriler mevcuttur. Örneğin yönetmelik adında ‘psikolojik danışma’ kavramının yer almaması, içerikte yeterince değinilmemesi ve rehberlik öğretmenin hangi alandan ve hangi eğitim kademesinden mezun olması gerektiği konusunda herhangi bir ibarenin bulunmaması en çok eleştirilen konulardandır. Ayrıca eski yönetmelikte yer alan ‘psikolojik danışmanlara verilemeyecek görevler’ maddesi kaldırılmış, nöbet ve belleticilik görevleri psikolojik danışman görevleri kapsamına alınmıştır. Yönetmelikte yapılan düzenlemelerle birçok konuda değişiklikler yapılmış olmasına karşın, değişikliklerin bu araştırmayla saptanan sorunları çözümlenmekten uzak, sorunları daha da keskinleştiren maddeler içerdiği söylenebilir.

Alanyazında öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin psikolojik danışmanlardan beklentilerini ele alan çalışmalar (Akın, 2007; Clark ve Amatea, 2004; Peker, 2008) bulunmasına karşın, psikolojik danışmanların beklentilerini belirlemeyi amaçlayan araştırmalar sınırlıdır (Aktepe, 2008; Tatlıoğlu, 1999). Psikolojik danışmanların beklentilerinin saptanması ile okuldaki rehberlik hizmetlerinin uygulanması süreciyle ilgili yönetsel sorunların farklı bir bakış açısıyla daha iyi analiz edilebileceğine ve sorunların çözümüne yönelik daha sağlıklı önerilerin geliştirileceğine inanılmaktadır. Yönetmelik değişikliği yürürlüğe girmeden önce tamamlanmış olan bu araştırmanın kendi amaçlarını gerçekleştirmek dışında, yeni yönetmeliğin neden olacağı olası durumların tartışılması için uygun bir zemin oluşturacağına da inanılmaktadır.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Psikolojik danışmanların, rehberlik hizmetlerinin gerektirdiği fiziksel şartların sağlanması konusunda yöneticilerden beklentileri nelerdir?
2. Psikolojik danışmanların, yıllık programların, yürütme planlarının hazırlanması ve uygulanması konusunda yöneticilerden beklentileri nelerdir?
3. Psikolojik danışmanların, görevlerinin kapsamı dışında olduğunu düşündükleri işler konusunda
 - a) Yöneticilerden beklentileri nelerdir?
 - b) Öğretmenlerden beklentileri nelerdir?

4. Psikolojik danışmanların, iş birliği konusunda öğretmenlerden beklentileri nelerdir?

Yöntem

Bu araştırma ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan psikolojik danışmanların, okul yöneticilerinden ve öğretmenlerden beklentilerinin belirlenmesine ilişkin durum tespiti niteliğinde betimsel bir çalışmadır. Çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, doğal ortamda meydana gelen olgu, olay ya da davranışlar üzerinde yoğunlaşarak (Büyüköztürk vd., 2014, s. 241) bu olgu, olay ya da davranışları anlamayı ve yorumlamayı kolaylaştırmakta, derinlemesine keşif yapma olanağı sağlamaktadır (Karataş, 2015). Yıldırım ve Şimşek (2016)'in belirttiği üzere nitel araştırma, "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" olarak tanımlanabilir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Çorum ilinde MEB'e bağlı devlet okullarında 12 ilkokul, 24 ortaokul ve 12 lise de görev yapan toplam 48 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Katılımcıların 28'i kadın, 20'si erkektir. Psikolojik danışmanların 18'i 6-10 yıl, 12'si 1-5 yıl, 9'u 17-22 yıl, 8'i 11-16 yıl ve 1 tanesi 23 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin 36'sı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, 3'ü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü, 3'ü Eğitim Programları ve Öğretimi Bölümü, 2'si Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü, 2'si Sosyoloji, 1 kişi Felsefe, 1 kişi Halk Eğitim Bölümü mezunudur.

Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminin esası önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılmasıdır. Ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da önceden hazırlanmış ölçütler listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.119). Anaokullarında psikolojik danışman normunun kaldırılması, özel eğitim, yaygın eğitim ve mesleki ortaöğretim kurumlarının farklı eğitim faaliyetleri yürütmeleri sebebiyle araştırma kapsamı dışında bırakılmış ve sadece ilkokul, ortaokul ve genel ortaöğretim kurumlarında çalışan (Anadolu Liseleri, Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Lisesi, Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri) psikolojik danışmanlar araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışma grubunu Çorum ili merkez ve merkez ilçelerde (Oğuzlar, Osmancık, Sungurlu, Uğurludağ, Alaca, Bayat, Boğazkale, Dodurga, İskilip, Kargı ve Mecitözü) en az bir yıl süreyle görev yapmış olan psikolojik danışmanlar oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış bir görüşme formu geliştirilmiştir. Formun geliştirilmesi sürecinde öncelikle kapsamlı bir yazın taraması yapılmış, ardından araştırmacı tarafından Çorum ili Sungurlu ilçesinde bir ortaöğretim kurumu, bir ortaokul ve bir ilkökulda çalışan 3 psikolojik danışmanla ön uygulama gerçekleştirilmiştir. Daha sonra bir taslak görüşme formu hazırlanmış ve uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen öneriler doğrultusunda taslağa son hali verilmiştir. Görüşme formu katılımcıların cinsiyet, kıdem, görev yapılan okul türü soruların ve araştırma sorularının yer aldığı iki bölümden oluşmaktadır. Veri toplama aracının geliştirilmesinden sonra araştırmacı tarafından forma bağlı kalınarak yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmede gönüllülük esası dikkate alınmıştır. Görüşmeler, psikolojik danışmanlardan randevu alınarak kendilerini daha rahat hissettiklerini belirttikleri rehberlik servislerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin rehberlik servislerinde yapılması ve önceden randevu alınarak gerçekleştirilmesi görüşmelerin kesilmesini önlemiştir. Böylelikle katılımcıların ilgili konuya odaklanmaları ve farklı uyarıcılara yönelmemeleri sağlanmıştır. Güven ortamı sağlamak amacıyla görüşmenin amacı psikolojik danışmanlara açık bir şekilde ifade edilmiştir. Görüşmede katılımcıların kimliklerinin saklı tutulacağı vurgulanmıştır. Araştırmacı görüşmeler esnasında katılımcıyı yönlendirmemeye çalışmış, yanıt gelmediği durumlarda soruyu farklı şekillerde sorarak katılımcıdan bilgi almaya çalışmıştır. Görüşmeler 15-45 dakika sürmüştür. Görüşmeler not tutma şeklinde kaydedilmiş ve kısa sürede yazıya dökülmüştür. Görüşme tarih ve saati görüşme formunda belirtilmiştir. Araştırma soruları açık ve net bir biçimde katılımcıya sorulmuş; not tutulduktan sonra metin katılımcıya teyit ettirilmiştir.

İşlem

Verilerin çözümlenmesi aşamasında gizliliğin sağlanması için psikolojik danışmanlar (PD) kısaltması yapılarak belirtilmiş ve her katılımcıya sıra numarası verilmiştir. Elde edilen veriler nitel analiz yöntemi olan betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Betimsel analizde veriler temalara göre yorumlanabileceği gibi görüşme sürecinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da yorumlanabilir. Betimsel analizde görüşülen bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilebilir. Bu analizde amaç, bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Veriler önce açık bir biçimde betimlenir. Yapılan betimlemeler yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 239-240). Bu araştırmada veriler, görüşme sürecinde kullanılan sorular irdelenerek çözümlenmiştir. Psikolojik danışmanların her bir soruya verdikleri yanıtlar katılımcı sıra numarasına göre sırasıyla kaydedilmiştir. Araştırmacı toplamış olduğu verilerin analizi sürecinde eğitim yönetimi ve denetimi alanında uzman iki öğretim üyesinin görüşlerine başvurmuştur. İki uzman, görüşme sorularına verilen yanıtların boyutlandırılmasının uygun olup olmadığını karşılaştırma yaparak kontrol etmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda psikolojik danışmanların psikolojik danışma ve rehberlik

hizmetlerinin yürütülmesi sürecinde yöneticilerden ve öğretmenlerden beklentilerine ilişkin öne çıkan görüşleri belirlenmiştir. Bu görüşler tablolaştırılmıştır. Psikolojik danışmanların beklentilerini temsil eden görüşler doğrudan alıntılar şeklinde paylaşılmıştır. Bulgular irdelenerek sonuçlara ulaşılmıştır.

Bulgular

1. Psikolojik Danışmanların Fiziksel Şartların Sağlanması Konusunda Yöneticilerden Beklentilerine Yönelik Bulgular

Psikolojik danışmanların fiziksel koşulların sağlanmasına ilişkin okul yöneticilerinden beklentileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Psikolojik Danışmanların Fiziksel Koşulların Sağlanmasına İlişkin Okul Yöneticilerinden Beklentileri

Görüşler	f
Yöneticilerin, fiziki koşulların rehberlik hizmeti açısından önemini bilmeleri	16
Rehberlik hizmetleri için gerekli fiziksel şartları (donanım/araç-gereç) sağlamaları	15
Rehberlik hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi için uygun oda sağlamaları	13
Rehberlik alanı hakkında bilgi sahibi olmaları	8
Yöneticilerin rehberlik hizmetlerine yönelik yanlış algılara sahip olmamaları	3
Rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi için iş birliği yapmaları	3
Görevlendirme gidilen okullarda yöneticilerin gerekli fiziki şartları sağlamaları	1
Yöneticilerin fiziki ortamların temizliğine dikkat etmeleri	1

Tablo 1’de psikolojik danışmanların, rehberlik hizmetlerinin gerektirdiği fiziksel şartları sağlamalarına ilişkin okul yöneticilerinden beklentileri sunulmuştur. Tablo incelendiğinde, psikolojik danışmanların yöneticilerden beklentileri; fiziki koşulların rehberlik hizmeti açısından önemini bilmeleri (n = 16), rehberlik hizmetleri için gerekli fiziksel şartları (donanım, araç-gereç) sağlamaları (n = 15), rehberlik hizmetlerinin uygun bir şekilde yürütülebilmesi için uygun oda sağlamaları (n = 13), rehberlik alanı hakkında bilgi sahibi olmaları (n = 8), yöneticilerin rehberlik hizmetlerine yönelik yanlış algılara sahip olmamaları (n = 3), iş birliği yapmaları (n = 3), görevlendirme gidilen okullarda yöneticilerin gerekli fiziki şartları sağlamaları (n = 1), yöneticilerin fiziki ortamların temizliğine dikkat etmeleridir (n = 1).

Bazı psikolojik danışmanların konu ile ilgili ifadeleri aşağıda verilmiştir.

“Eski yıllara oranla çalışma şartlarımız daha iyi durumdadır. İdarecilerden tek beklentimiz yapılan çalışmalara destek olmaları ve gizlilik ilkesine saygı duyulmasıdır. Daha uygun çalışma odası için gerekli malzeme (Bilgisayar, yazıcı, telefon vb.) temin edilmelidir.” (PD₁₀)

“Okul yöneticilerinin hizmetin gereği olan fiziksel şartları sağlamada imkânları kısıtlı kalmaktadır. Özellikle son yıllarda il merkezinde gerekli şartların oluşturulması anlamında okul yöneticilerin önceki yıllara oranla ihtiyaç duyulan mekân ve malzeme konusunda daha fazla imkân sunduğu gözlenmektedir. Temel anlayışın okullardaki rehberlik servislerinin de bir bütününün parçası olması gerektiği noktasından hareketle gerekli önemin gösterilmesi olmalıdır.”(PD₁₅)

“Sadece PDR servisinin kullanacağı çok amaçlı geniş bir odaya ihtiyacımız var. Ancak okulda sınıf sayısı dahi yeterli değilken idareden böyle bir talepte bulunmak söz konusu olmuyor. Böyle bir mekân olmuş olsa idarenin PDR servisinin hizmetine sunacağına inanıyorum.”(PD₁₈)

Okulda fiziksel ortamımızın gayet iyi ve gerekli donanım malzemelerimizin yeterli olduğunu düşünüyorum. Okul yönetiminin de bu konuda oldukça yapıcı ve çözümden yana eğilimlerinin olduğunu biliyorum. Bu konudaki beklentilerimin imkânlar ölçüsünde okul yönetimi tarafından karşılandığını söyleyebilirim. Olursa yeni taleplerimizin de karşılanacağı düşüncesindeyim. (PD₂₁)

2. Psikolojik Danışmanların Yıllık Programların ve Yürütme Planlarının Hazırlanması ve Uygulanması Konusunda Yöneticilerden Beklentilerine Yönelik Bulgular

Psikolojik danışmanların, okulun rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesi için yapılan yıllık programların ve yürütme planlarının hazırlanması ve uygulanması sürecine ilişkin okul yöneticilerinden beklentileri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Psikolojik Danışmanların Yıllık Programların ve Yürütme Planlarının Hazırlanması ve Uygulanma Sürecine Yönelik Okul Yöneticilerinden Beklentileri

Görüşler	f
Yöneticilerin rehberlik planlarının hazırlanması ve yürütülmesi sürecinde destek olmaları/yardımcı olmaları	13
Yöneticilerin planların hazırlanması ve uygulanması sürecinde iş birliği içinde olmaları	9
Yöneticilerin rehberlik alanı hakkında bilgi sahibi olmaları	6
Yöneticilerin planların yürütülmesinde koordinasyon/eşgüdüm sağlamaları	6
Yöneticilerin rehberlik hizmetlerinde yıllık programların ve yürütme planlarının önemini bilmeleri	6
Yöneticilerin HİE almaları	2
Yöneticilerin rehberlik planlarının uygulanma sürecini takip etmeleri	2
Yöneticilerin sağlıklı iletişim kurmaları	1
Yönetmeliğin revize edilmesi	1

Tablo 2 incelendiğinde, psikolojik danışmanların yıllık programların ve yürütme planlarının hazırlanması ve uygulanmasına yönelik okul yöneticilerinden beklentileri; rehberlik planlarının hazırlanması ve yürütülmesi sürecinde destek olmaları/yardımcı olmaları (n = 13), yöneticilerin planların hazırlanması ve uygulanması sürecinde iş birliği içinde olmaları (n = 9), yöneticilerin rehberlik alanı hakkında bilgi sahibi olmaları (n = 6), yöneticilerin planların yürütülmesinde koordinasyon/eşgüdüm sağlamaları (n = 6), yöneticilerin rehberlik hizmetlerinde yıllık programların ve yürütme planlarının önemini bilmeleri (n = 6), yöneticilerin HİE almaları (n = 2), yöneticilerin rehberlik planlarının uygulanma sürecini takip etmeleri (n = 2), yöneticilerin sağlıklı iletişim kurmaları (n = 1) ve yönetmeliğin revize edilmesidir (n = 1). Bu konuya ilişkin bazı psikolojik danışman görüşleri aşağıda verilmiştir.

“PDR hizmetleri programlarının ve yürütme planlarının hazırlanması, yönetmeliğe göre okul müdürü başkanlığında ve komisyon üyelerince yapılır. Fakat çalıştığım süre içerisinde böyle bir ortak çalışma olmadı. Yöneticilerden bu konuda beklentim, yönetmelikte belirtildiği gibi koordineli bir şekilde bizlerle planlama ve uygulama yapmalarındır.” (PD₁₄)

“Okul yöneticilerinin yapılan planı desteklemesi ve yeterli imkânı sunması dışında beklentim yoktur.” (PD₂₈)

“Genelde okulun ihtiyaçlarına göre psikolojik danışmanlar çerçeve planında düzenleme yapıyor. Okulun ihtiyaçlarının belirlenmesi aşamasında psikolojik danışmanlara destek olmaları beklentilerim arasındadır.” (PD₃₄)

“İl merkezlerinde ve ilçelerde yıllık programlar RAM tarafından hazırlanan çerçeve planları örnek alınarak yapılmaktadır. Bu plan ve programlar hazırlanırken idareden beklentimiz iş ve işlemlerin yürütülmesinde destek olmalarıdır.” (PD₄₄)

“Genelde okul yöneticileri hazırlanan planları incelemeyiz. Sadece hazırlanıp zamanında resmi yazışmaların yapılmasına bakarlar. Bu konuda daha fazla bilgi sahibi olmaları, hazırlanması ve uygulama sürecinde katkı sunmaları beklentimdir.” (PD₄₇)

3. Psikolojik Danışmanların Görev Dışı İş Talepleri Konusunda Yöneticilerden ve Öğretmenlerden Beklentilerine Yönelik Bulgular

a) Psikolojik Danışmanların Görevlerinin Kapsamı Dışında Olduğunu Düşündükleri İşler Konusunda Yöneticilerden Beklentileri

Tablo 3. Psikolojik Danışmanların Görevlerinin Kapsamı Dışında Olduğunu Düşündükleri İşler Konusunda Yöneticilerden Beklentileri

Görüşler	f
Yöneticilerin rehberlikle ilgili yanlış algılara sahip olmamaları	10
Yöneticilerin rehberlik alanı hakkında bilgi sahibi olmaları	7
Psikolojik danışmanların görevlerinin netleştirilmesi	6
Yönetmeliğin revize edilmesi	5
Yöneticilerin rehberlik hizmetlerine önem vermeleri	2
Yöneticilerin HİE/kurs almaları	2
Yöneticilerin işbirliği içinde olmaları	1
Unvan sorununun giderilmesi	1

Tablo 3 incelendiğinde, psikolojik danışmanların yöneticilerden beklentileri; yöneticilerin rehberlikle ilgili yanlış algılara sahip olmamaları (n = 10), rehberlik alanı hakkında bilgi sahibi olmaları (n = 7), psikolojik danışmanların görevlerinin netleştirilmesi (n = 6), yönetmeliğin revize edilmesi (n = 5), yöneticilerin rehberlik hizmetlerine önem vermeleri (n = 2), yöneticilerin HİE/kurs almaları (n = 2), işbirliği içinde olmaları (n = 1), unvan sorununun giderilmesidir (n = 1).

Psikolojik danışmanların görev alanları dışı iş talepleriyle karşılaşmalarına yönelik yöneticilerden beklentileri daha çok yanlış algılara sahip olmamaları ve alan hakkında daha çok bilgi edinmeleri şeklinde olmuştur. Bu konuya ilişkin bazı psikolojik danışman görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Branşımın dışında zaman zaman yaptığım işler var. Fakat bu işler, okulu ve öğrenciyi daha yakından tanımama ve takip etmeme katkı sağlayan işlerdir. Ama çoğu zaman sadece boş derslere girmek benim görevimmiş gibi davranılması ve hatta zorunluymuşum gibi muamele edilmesi beni rahatsız etmektedir.” (PD₃)

“Okul yöneticilerim genelde alanım dışı iş taleplerinde bulunmaktadırlar. Örneğin öğrenci davranışlarını değerlendirme kuruluna yaptırımların belirlenmesi sürecine psikolojik danışmanın dahil edilmesi ve rehberlik servisinin disiplin kurulu gibi algılanması öğrenciyle aramızda olması gereken güven ilişkisini yok etmektedir. Rehberlik servisinde gönüllülük ve bireyleri olduğu gibi kabul etmenin esas olduğunu, öğrencilerde istedik yönde davranış değişikliği sağlama yöntemleri arasında disiplin kurulunda ceza verme gibi bir yönteminin asla bulunmadığını öğrenip farkındalık kazanmalarını isterim.” (PD₄)

“Psikolojik danışmanlığın görev tanımı yönetmeliklerde bellidir. Ancak rehberlik çalışma alanının fazla olması ve iş alanının sınırlarının geniş olması sebebiyle okul yöneticisinin talebi olmasa da ister istemez farklı görev ve misyon yüklendiğimiz zamanlar olmaktadır. Okul yöneticileri bu geniş çalışma alanını kullanarak müdürün, müdür yardımcısının ve memurun yapacağı çalışmaları psikolojik danışmana vererek suiistimal etmemelidir.” (PD₇)

“Görev tanımım ile okulda benden beklenen görevler arasında eskiye oranla biraz daha uyum olduğunu düşünüyorum. Ancak genel olarak okul yönetimlerinin görev tanımını bilmediklerini düşünüyorum. Görev alanım dışında taleplerle zaman zaman karşılaşıyorum. Çocukların şikâyet edildiği ve terbiye verildiği yer olarak rehberlik servisini algılamaktadırlar. Yöneticiler, rehberlik öğretmenini disiplin amiri gibi görmekten, boş ders öğretmeni olarak kullanmaya çalışmaktan vazgeçmeliler.” (PD₂₉)

“Görev tanımımız dışındaki birçok iş bizden bekleniyor. Özellikle ilk atandığım yıllarda alakasız birçok konuda iş veriliyordu. Artık görevim olmayan konuları dile getirdiğim için ya da idarecilerin değişmesi sebebiyle bu durum azaldı. Bu konuda yöneticilere eğitimler düzenlenebilir ama daha önemlisi yönetmeliğimizde değişikliklerle desteklenmelidir.” (PD₃₂)

b) Psikolojik Danışmanların Görevlerinin Kapsamı Dışında Olduğunu Düşündükleri İşler Konusunda Öğretmenlerden Beklentileri

Tablo 4. Psikolojik Danışmanların Görevlerinin Kapsamı Dışında Olduğunu Düşündükleri İşler Konusunda Öğretmenlerden Beklentileri

Görüşler	f
Öğretmenlerin rehberlikle ilgili yanlış algılara sahip olmamaları	11
Öğretmenlerin rehberlik alanı hakkında bilgi sahibi olmaları	8
İşbirliği içinde olmaları	6
Rehberlik hizmetleriyle ilgili çalışmalarda sorumlu davranmaları	5
İletişim kurmaları	5
Yönetmelikte görev tanımının netleştirilmesi	4
BEP/Kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili görevleri yapmaları	3
Rehberlik hizmetlerine önem vermeleri	1
Anlayışlı davranmaları	1
Mesleğe saygı göstermeleri	1
Etik ilkelere dikkat etmeleri	1

Tablo 4 incelendiğinde, psikolojik danışmanların diğer öğretmenlerden beklentileri; yöneticilerin rehberlikle ilgili yanlış algılara sahip olmamaları (n = 11), rehberlik alanı hakkında bilgi sahibi olmaları (n = 8), iş birliği içinde olmaları (n = 6), rehberlik hizmetleriyle ilgili çalışmalarda sorumlu davranmaları (n = 5), iletişim kurmaları (n = 5), yönetmelikte görev tanımlarının netleştirilmesi (n = 4), BEP/Kaynaştırma uygulamaları ile ilgili görevleri yapmaları (n = 1), rehberlik hizmetlerine önem vermeleri (n = 1), mesleğe saygı göstermeleri (n = 1), anlayışlı davranmaları (n = 1) ve saygı göstermeleridir (n = 1).

Psikolojik danışmanların görev alanlarının dışında kalan iş talepleriyle karşılaşmalarına yönelik öğretmenlerden beklentileri daha çok yanlış algılara sahip olmamaları ve alan hakkında daha çok bilgi edinmeleri şeklinde olmuştur. Bu konuya ilişkin bazı psikolojik danışman görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Beklentilerim, sorunlu öğrencilerle özel olarak bire bir görüşmeleri, sonrasında çözüme ulaşılmadıysa velisi ile görüşmeleri eğer yine çözüm olmadıysa okul rehberlik servisine sevk etmeleridir. Ancak öğrenci ile bire bir görüşerek ya da velisi ile irtibat kurarak çözemeyecekleri davranış problemlerinde (fiziksel, duygusal ve cinsel istismar, intihar düşüncesi ya da girişi, madde bağımlılığı, çocuğu derinden sarsabilecek çeşitli travmatik yaşantılar, aileden bir yakının vefat etmesi, boşanmış ve parçalanmış ailelerin çocukları, anksiyete ve sınav kaygısı, obsesyonlar/takıntı, panik atak, öfke nöbetleri ve tedavi edilmesi gereken çeşitli psikolojik sorunlar...) gecikmeksizin rehberlik servisiyle irtibat kurmaları gerekir.”(PD₅)

“Öğretmenlerin bir kısmı öğrencilerle ilgili her sorunun rehberlik öğretmenini ilgilendirdiğini ve rehberlik öğretmenlerinin her sorunun (ödev yapmıyor, silgisini kaybetmiş vb.) muhatabı olduğunu düşünüyor. Bazı öğretmenler rehberlik öğretmenini joker gibi düşünüp rica etmek yerine emir vermeye, okul idaresini kullanmaya ve yönlendirmeye çalışıyor. Beklentim eğitimin bir ekip işi olduğu ve rehberlik öğretmenlerinin de farklı görevleri olduğunu kabul etmeleri.” (PD₁₃)

“Görev tanımında bulunan görevler dışında herhangi bir iş yapmak durumunda kalmıyorum. Eğer farklı bir iş yaparsam kendi isteğimle öğrenci iletişimini geliştirmek adına yapıyorum. Öğretmenlerimizin rehberliğin önemli bir alan olduğunu kabul etmelerini, sadece ağır problemlerle değil, iletişimi kuvvetlendirmek, başarıyı artırmak, davranış değişikliği sağlamak amacıyla bizlerle iş birliği kurmalarını beklemekteyiz.” (PD₂₅)

“Rehberlik servisini disiplin servisi gibi gören, öğrencilerle ilgili gerekli çalışmaları yapmadan direkt rehberlik servisine gönderen öğretmenler var. Rehberlik konusunda sınıf psikolojik danışmanları ve branş öğretmenlerinin kendilerine düşen vazifeleri yapmalarını, gerekli evrakları zamanında hazırlamalarını beklemekteyiz.” (PD₃₅)

“Öğretmenlerimizin rehberlik hizmetini sadece psikolojik danışmandan beklemeleri, kendi üzerlerine düşen görevleri yapmadan hemen danışmana sevk etmeleri konusunda zorluklar yaşayabiliyoruz. Beklentim okul idaresi ile rehberlik hizmeti görevlerinin birbirinden ayırt edilmesi, her birimin kendi üzerine düşen sorumlulukları kendisinin yerine getirmesidir.” (PD₄₁)

“Öğretmenlerden görevlerimle tamamen alakasız talepler geldiği çok oluyor. Görev tanımıyla alakalı pek fazla talep gelmiyor. Kendi yöntemleriyle çözmeye çalışıyorlar. Daha sonra veli

şikâyetleriyle baş etmek zorunda kalıyorum. Sürekli iş birliği içinde olmak, alan hakkında bilgi sahibi olmak ve PDR hizmetleri yönetmeliğini bir kez olsun okumaları tek beklentim.” (PD₄₆)

4. Psikolojik Danışmanların İş Birliği Konusunda Öğretmenlerden Beklentilerine Yönelik Bulgular

Tablo 5.Psikolojik Danışmanların İş Birliği Konusunda Öğretmenlerden Beklentileri

Görüşler	f
Öğretmenlerin iş birliği içinde olmaları	18
Öğretmenlerin yanlış algılara sahip olmamaları	16
Öğretmenlerin rehberlik alanı hakkında bilgi sahibi olmaları	6
Öğretmenlerin rehberlikle ilgili önyargılara sahip olmamaları	6
İletişim halinde olmaları	5
Rehberlik hizmetlerine önem vermeleri	4
Öğrencileri yakından tanımaları	4
Rehberlik faaliyetlerine karşı olumlu tutum sergilemeleri	3
Rehberlik ders saatlerinin verimli kullanılması	3
Sorumlu davranmaları	3
Mesleğe saygı duymaları	3
Duyarlı davranmaları	2
Kendilerini geliştirmeleri	2
Rehberlik çalışmalarında süreklilik sağlanması	2
HİE almaları	1
Rehberlik çalışmalarına destek olmaları	1
Etik ilkelere dikkat etmeleri	1

Tablo 5 incelendiğinde, psikolojik danışmanların diğer öğretmenlerden beklentileri; iş birliği içinde olmaları (n = 18), yanlış algılara sahip olmamaları (n = 16), rehberlik alanı hakkında bilgi sahibi olmaları (n = 6), rehberlikle ilgili önyargılara sahip olmamaları (n = 6), iletişim halinde olmaları (n = 5), rehberlik hizmetlerine önem vermeleri (n = 4), öğrencileri yakından tanımaları (n = 4), rehberlik faaliyetlerine karşı olumlu tutum sergilemeleri (n = 3), rehberlik ders saatlerinin verimli kullanılması (n = 3), sorumlu davranmaları (n = 3), mesleğe saygı duymaları (n = 3), duyarlı davranmaları (n = 2), kendilerini geliştirmeleri (n = 2), rehberlik çalışmalarında süreklilik sağlanması (n = 2), HİE almaları (n = 1), rehberlik çalışmalarına destek olmaları (n = 1) ve etik ilkelere dikkat etmeleridir (n = 1).

Bu konuya ilişkin bazı psikolojik danışman görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Bazı öğretmenlerin rehberlik servisini bir ceza mekanizması olarak kullanmalarından muzdaribim. Rehberlik bir ceza ya da ödül değil, öğrencinin kendini rahatça ifade edebildiği bir ortam olmalıdır. O yüzden işbirliği noktasında pek sorun yaşamamam da rehberlik alanına

yönelik bazı yanlış algılar bu iş birliğini sekteye uğratabiliyor. Öğretmenlerden beklentim “rehberlik servisini” ceza yeri olarak görmemeleri.” (PD₂)

“Branş öğretmenleriyle iş birliği konusunda yetersiz kaldığımı düşünüyorum. Öğretmenlerin sadece kendi istedikleri durumda iş birliğine açık olmaları değil, süreklilik gösterecek şekilde iş birliğinin yapılmasını bekliyorum.” (PD₃)

“Sınıf rehber öğretmenleri ve branş öğretmenlerinin öğrencileri tanımak, bilgi toplamak, bilgi ve farkındalık kazandırmak vb rehberlik hizmetlerinin uygulanmasında gevşeklik gösterdiklerini hatta uygulamadıklarına şahit oluyorum. Beklentim, öğrencinin gelişiminde etkisi olan tüm paydaşların öğrenciyi her yönden tanımaları, gelişimini bütünsel olarak ele almanın önemini bilmeleridir.” (PD₄)

“Burada esas fonksiyon psikolojik danışmandadır. Psikolojik danışman kendini geri çekmeyip öğretmenlerle iletişimini sürdürdüğü takdirde okulda herhangi bir öğretmenin iş birliği yapmaktan kaçınacağını düşünmüyorum. Öğretmenlerden beklentilerim, iş birliğini sürdürmeleri, iyi gözlem yapmaları, gerçekten psikolojik danışmaya ve rehberliğe ihtiyaç duyan öğrencileri yönlendirmeyi ihmal etmemeleridir.” (PD₅)

“Öğretmenler, psikolojik danışmanı elinde sihirli değneği olan bir güç olarak algılamaktadırlar. Çocukla birkaç sefer yapılan görüşme ile davranışın hemen düzeleceğini beklemek yanlıştır. Bu algılar çalışmaları zorlaştırmaktadır. Beklentim, rehberlik hizmetlerini aile ve öğretmenlerin de katıldığı, gizlilik ve gönüllülük esasına dayalı hizmetler bütünü olarak algılamalarıdır.” (PD₁₀)

“Mesleğe ilk başladığım yıllardan itibaren iş birliğine açık öğretmenlerle çalıştığım gibi, iş birliği yapmayan öğretmen arkadaşlarım da oldu. Öğretmen tavırları ve alana bakış açısı yapılan çalışmaları ve alınacak sonuçları etkilemektedir. Bu anlamda öğretmen arkadaşlarımdan önyargısız ve iş birliğine dayalı bir tutum bekliyorum.” (PD₁₅)

“Sınıf öğretmenlerinin çoğunluğunun bu konuda istenilen iş birliği içerisinde olduğunu düşünmüyorum. Branş öğretmenleri bu konuda daha iş birlikçi. Beklentim; rehberlik servisinin bir disiplin merkezi olarak düşünülmemesi.” (PD₂₈)

“Maalesef öğretmenlerin önemli bir kısmının iş birliğine açık olduğunu söyleyemeyeceğim. Ciddi sayılacak oranda öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik servisine karşı olumsuz bir bakış içinde olduklarını gözlemlemekteyiz. Öğretmenlerin rehberlik servisi ile iş birliğinin önemini kavramaları ve özellikle rehberlik hizmetleri noktasında üzerlerine düşen vazifeleri yerine getirmeleri bizler açısından önemli bir husus.” (PD₃₅)

“Birçok öğretmenimiz rehberlik servisini şikâyet mercii olarak kullanıyor. Rehberlik servisinin ve psikolojik danışmanların görevlerini hala bilmeyenler var. Öğretmenlerden beklentim sihirli değneğim olmadığını kabullenmeleri.” (PD₄₆)

Tartışma

Psikolojik danışmanların yöneticilerle yaşadıkları sorunlar ve sorunlara yönelik beklentileri, fiziksel şartların sağlanması, programların ve planların hazırlanması ve uygulanması, görev kapsamı dışında kalan yönetici iş talepleri ile ilgili bulunmuştur. Psikolojik danışmanların büyük bir çoğunluğu, rehberlik hizmetlerinin gerektirdiği fiziki şartların sağlanması konusunda yöneticilerin önceki yıllara kıyasla daha dikkatli, daha duyarlı davrandıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgu Hamamcı, Murat ve Çoban (2004) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile örtüşmezken, Sürücü ve Yavuz (2013) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Bulgular arasındaki farklılıkların nedeni evren ve örneklem farklılığı ile ilgili olabileceği gibi, araştırma tarihleri ile de ilgili olabilir. Zira Hamamcı, Murat ve Çoban'ın (2004) çalışmalarının, Sürücü ve Yavuz'un (2013) çalışmalarından yaklaşık 10 yıl; bu çalışmadan da yaklaşık 15 yıl önce yapılmış olması, bu konuda yıllar itibarıyla iyileşmelerin olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu çalışmada psikolojik danışmanlar bazı taleplerin kısıtlı imkânlar nedeniyle okul yönetimi tarafından karşılanmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca rehberlik hizmetlerinde fiziki koşulların ne kadar önemli olduğu konusunda yöneticilerde bir farkındalık oluşturulması gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

Psikolojik danışmanlar genel olarak okul yöneticilerinin PDR hizmetleri ile ilgili yıllık program ve yürütme planlarının hazırlanması ve uygulanması sürecine katılmadıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Hazırlık sürecinde yöneticilerin görüş bildirmeleri gerektiğini ifade eden psikolojik danışmanlar, hizmetin sürdürülebilirliği açısından yönetici desteğinin çok önemli olduğunu ifade etmektedirler. Psikolojik danışmanların yöneticiler ve öğretmenlerden beklentileri yanlış algılara sahip olmamalarıdır. Psikolojik danışmanlar en çok bu konuya vurgu yapmışlardır. Yanlış algıların daha çok öğretmenlerin ve yöneticilerin rehberlik alanı hakkında bilgi sahibi olmayışlarından ve rehber öğretmenlerin görev tanımlarının net olmayışından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Genel olarak psikolojik danışmalar farklı iş talepleriyle karşılaşmalarından ziyade öğretmenlerin ve yöneticilerin yanlış algılara sahip olmalarının onları daha çok rahatsız ettiğini vurgulamışlardır. Ayrıca psikolojik danışmanlar öğretmenlerin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisiyle iş birliğine yönelik eğilimlerinin yeterli olmadığı görüşündedir. Türkiye’de psikolojik danışmanlık alanı kendi kimliğini, rolünü, işlevlerini tanımlamaya çalışmaktadır. Okullardaki rehberlik elemanlarının görev belirsizliği önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Stickel, 1990; Tan, 2012). Psikolojik danışmanlar, öğretmenlik yapmadıkları için okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından daha az çalışan ayrıcalıklı personel olarak algılanmaktadır. Yöneticiler de idari görevlerin yerine getirilmesi için baskı uygulayabilmektedir (Stockton

ve Güneri, 2011). MEB tarafından yayınlanan kurallar ve yönetmelikler okul danışmanlarının görev ve rollerini yeterince tanımlamamaktadır. Bakioğlu ve Gayık Asyalı (2005) tarafından yapılan araştırma sonuçları psikolojik danışmanların en önemli sorunları arasında, yöneticilerin rehberlik hizmetlerine yönelik bilgi eksikliklerinin yer aldığını ortaya koymaktadır. Ayrıca psikolojik danışmanlar, yöneticilerin rehberlik hizmetlerine ilişkin olumsuz ve önyargılı bir yaklaşım içinde olduklarını düşünmektedirler. Özabacı, Sakarya ve Doğan (2008) tarafından yapılan çalışma sonuçlarına göre yöneticiler psikolojik danışmanlardan yönetime yardımcı olmalarını beklemektedir. Can (2010) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre de okul yönetimi rehberlik çalışmalarına karşı ilgisiz davranmaktadır. Bu durum okul yöneticilerinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, bu alanın önemini henüz kavrayamadıkları şeklinde yorumlanabilir. Aydın, Arastaman ve Akar (2011) yaptıkları çalışmada okul yöneticilerinin psikolojik danışmanların görev kapsamını bilmedikleri ve kendilerine görev alanları dışındaki işleri yaptırmak istemelerinden kaynaklı çatışma yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Uluslararası araştırmalarda psikolojik danışmanların görev alanlarının genişletildiğine; danışman rollerinin netleştirilemediğine ve idari görevler konusunda yöneticilerin danışmanlardan yardım beklediğine vurgu yapılmaktadır (Bardhoshi ve Duncan, 2009; Burnham ve Jackson, 2000; Fitch, Newby, Ballestero ve Marshall, 2001; House ve Hayes, 2002). Ulusal bağlamda psikolojik danışmanların yöneticilerle ilişkilerinde yaşadıkları sorunların uluslararası bağlamda yaşanan sorunlarla benzerliği dikkat çekici bulunmuştur.

Psikolojik danışmanlara göre, yönetici ve öğretmenlerin, yeterli rehberlik felsefe ve anlayışına sahip olmamaları işbirliğinin sağlanamamasında en önemli etkidir (Tan, 2012). Hamamcı, Murat ve Çoban (2004) tarafından yapılan çalışmada psikolojik danışmanlar tarafından okul yöneticileri ve öğretmenlerin bilgi ve anlayış eksikliği içinde oldukları ifade edilirken; Aktepe (2008) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin, öğrenci sorunlarıyla ilgili psikolojik danışmanlarla iş birliği kurmaktan çok, sorumluluktan kurtulma eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmaya göre öğretmenler, okul psikolojik danışmanına yönlendirdiği öğrenci sorunlarının hemen çözülmesini beklemektedir. Clark ve Amatea (2004) çalışmalarında okullardaki rehberlik hizmetleri ve psikolojik danışmanların çalışmalarına ilişkin öğretmenlerin beklentilerini incelemişlerdir. Öğretmenlerin çoğu etkili bir okul için öğretmenler, psikolojik danışmanlar ve yöneticiler arasında güçlü bir ilişki kurmanın, iletişim ve işbirliğinin şart olduğunu belirtmişlerdir. Tuzgöl Dost ve Keklik (2012)'in yaptıkları araştırmada psikolojik danışmanlar, yönetici ve öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin önyargılı tutumunun, bilgi ve iş birliği eksikliğinin ve görev tanımının net olmayışının rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde öne çıkan zorluklar olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırma sonuçları da diğer araştırma sonuçları ile benzerdir. Yapılan araştırma, okul psikolojik danışmanı-öğretmenler-yöneticiler arasındaki destek, iletişim, anlayış ve saygının rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin kapsamlı bir şekilde yürütülebilmesi için çok önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Araştırma

sonuçlarından, psikolojik danışmanların, öğrencileri, velileri, okul personelini uygun danışmanlık rolleri hakkında eğiterek mesleğini tanıtmak için öncülük etmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Öğrenci ihtiyaçlarının karşılanması açısından kritik bir öneme sahip olan, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin bir nitelik kazanabilmesi için danışman-öğretmen-yönetici üçlüsü arasında etkin bir işbirliği, iletişim ve koordinasyonun gerekli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar uluslararası bağlamda yapılmış araştırma sonuçlarıyla da desteklenmektedir (Armstrong, MacDonaldStillo, 2010; Breen ve Quaglia, 1991; Borders, 2002; Cisler ve Bruce, 2013; Clemens, Milsom ve Cashwell, 2009; Gysbers ve Henderson, 1988; House ve Hayes, 2002; Shoffner ve Williamson, 2000; Williams ve Wehrman, 2010).

Sonuç

Psikolojik danışmanlar, rehberlik hizmetlerinin gerektirdiği fiziki şartların sağlanması konusunda yöneticilerin önceki yıllara kıyasla daha destekleyici olduklarını ancak okul yöneticilerinin PDR hizmetleri ile ilgili yıllık program ve yürütme planlarının hazırlanması ve uygulanması sürecine yeterli katkı sağlamadıklarını ifade etmektedirler. Psikolojik danışmanlar, okul yöneticilerinin rehberlik hizmetleri kapsamında olmayan farklı iş taleplerinde bulduklarını, yöneticilerden meslekle ilgili yanlış algılarını değiştirmeleri gerektiğini belirtmektedirler. Çoğu psikolojik danışman farklı iş taleplerini anlayışla karşıladıklarını, verilen görevleri isteyerek yaptıklarını ancak bu durumun suiistimal edilmemesi gerektiği görüşündedir. Görev tanımlarının net olmayışı, unvan sorununun bulunması, rehberlik çalışma alanının geniş olması gibi nedenlerin yöneticilerin farklı beklentiler içine girmelerine neden olduğunu belirtmişlerdir. Diğer öğretmenlerin de rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisiyle iş birliğinin yeterli olmadığını, kendilerinden farklı iş taleplerinde bulduklarını alan hakkında yanlış algılara sahip olduklarını belirtmektedirler. Okul psikolojik danışmanların çoğu öğretmenlerin farklı iş taleplerinde bulunduğu görüşündedir. Bu taleplerden ziyade öğretmenlerin yanlış algılara sahip olmalarının onları daha çok rahatsız ettiğini dile getiren psikolojik danışmanlar çoğunluktadır. Bu yönde psikolojik danışmanların en büyük beklentisi yanlış algıların giderilmesi noktasındadır. Psikolojik danışmanlar yanlış algıların daha çok yöneticilerin ve öğretmenlerin rehberlik alanı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Bu sonuçlar doğrultusunda; okul yöneticilerinin PDR hizmetlerinin niteliği hakkında bilgilendirilmeleri ve okul olanaklarının daha etkin bir biçimde kullanılması için bilinçlendirilmeleri önerilmektedir. Bunun için yönetici ve öğretmenlerin PDR ile ilgili kitap, dergi vb. yazılı dokümanlardan yararlanmaları sağlanmalı; Milli Eğitim Bakanlığının koordinasyonunda RAM'lar ve üniversiteler iş birliğinde yöneticiler ve öğretmenlere psikolojik danışma ve rehberlik seminerleri düzenlenmelidir. Psikolojik danışmanlar okullarda konsültasyon (müşavirlik-danışma) çalışmalarına ağırlık vermelidir. PDR hizmetleri ile ilgili olan yıllık programların ve yürütme planlarının yapılma ve

uygulama süreçlerine okul müdürlerinin katılmaları ve çalışmalarını düzenli bir şekilde takip etmeleri önerilebilir. Araştırma kapsamında yasa yapımcılarla ilgili bir alt probleminin bulunmamasına karşın, yasa koyucuların rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri konusunda bilinçlendirilmelerinin ve yönetmeliğin yeniden gözden geçirilerek en az 25 yıldır tartışılan sorunları çözmekten öte yeni sorunların doğmasına zemin hazırlayan gerçekliğe dikkat çekilmelidir. Psikolojik danışmanların görevleri netleştirilmeli ve yönetmelikte yoruma açık ifadeler kaldırılmalıdır. Psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının ülke düzeyinde geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- Akın, B. (2007). *Psikolojik danışmanların görevlerine ilişkin öğretmenlerin beklentileri ve algıları*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akkoyun, F. (1995). PDR'de unvan ve program sorunu: Bir inceleme ve öneriler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(6), 1-21.
- Aktepe, İ. (2008). *Psikolojik danışmanların yönetici ve öğretmenlerden mesleki beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Armstrong, S. A., MacDonald, J. H., & Stillo, S. (2010). School counselors and principals: Different perceptions of relationship, leadership, and training. *Journal of School Counseling*, 8(15).
- Avcı, M. (2010). *Psikolojik danışmanların eş zamanlı görevlendirme uygulamasına ilişkin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, İ., Arastaman, G., & Akar, F. (2011). Türkiye'de ilköğretim okulu yöneticileri ile psikolojik danışmanlar arasındaki çatışma kaynakları. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 200-212.
- Bakırcıoğlu, R. (2000). *İlköğretim ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Anı.
- Bakıoğlu, A., & Gayık Aksalı, S. (2005). Psikolojik danışmanların buldukları kariyer evrelerine göre okul yönetimini algılayışlarının niteliksel olarak incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (21), 89-110.
- Bardhoshi, G., & Duncan, K. (2009). Rural school principals' perception of the school counselor's role. *The Rural Educator*, 30(3), 16-24.
- Beesley, D., & Frey, L. L. (2006). Principals' Perceptions of School Counselor Roles and Satisfaction with School Counseling Services. *Journal of School Counseling*, 4(14).
- Borders, L. D. (2002). School counseling in the 21st century: Personal and Professional reflections. *Professional School Counseling*, 5, 180-185.

- Breen, D. T., & Quaglia, R. (1991). Raising student aspirations: The need to share a vision. *The School Counselor*, 38(3), 221-228.
- Burnham, J. J., & Jackson, C. M. (2000). School counselor roles: Discrepancies between actual practice and existing models. *Professional school counseling*, 4(1), 41.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Can, E. (2010). İlköğretim okullarında görevli psikolojik danışmanların karşılaştıkları sorunların incelenmesi. 9. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, 911-917.
- Cisler, A., & Bruce, M. A. (2013). Principals: What Are Their Roles and Responsibilities?. *Journal of School Counseling*, 11(10), n10.
- Clark, M. A., & Amatea, E. (2004). Teacher perceptions and expectations of school counselor contributions: Implications for program planning and training. *Professional School Counseling*, 132-140.
- Clemens, E., Milsom, A., & Cashwell, C. (2009). Using leader-member Exchange theory to examine principal-school counselor relationships, school counselors' roles, job satisfaction, and turnover intentions. *Professional School Counseling*, 13(2), 75-85.
- Fitch, T., Newby, E., Ballester, V., & Marshall, J. L. (2001). Future school administrators' perceptions of the school counselor's role. *Counselor Education and Supervision*, 41(2), 89-99.
- Güvendi, M. (1980). *Rehberlik saatlerinde öğrenci yaşantıları ve beklentilerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Gysbers, N. C., & Henderson, P. (1988). *Developing and managing your school guidance program*. American Association for Counseling and Development.
- Hamamcı, Z., Murat, M., & Çoban, A. (2004). Gaziantep'teki okullarda çalışan psikolojik danışmanların mesleki sorunlarının incelenmesi. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Hatunoğlu, A., & Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin problem alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 333-338.
- House, R. M., & Hayes, R. L. (2002). School counselors: Becoming key players in school reform. *Professional School Counseling*, 5, 249-256.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.

- McMahon, H., Mason, E., & Paisley, P. (2009). School counselors as educational leaders promoting systemic change. *Professional School Counseling, 13*(2), 116-124.
- O'dell, F. L., Rak, C. F., Chermonte, J. P., Hamlin, A., & Waina, N. (1996). Guidance for the 1990s: Revitalizing the counselor's role. *The Clearinghouse, 69*(5), 303-307.
- Özabacı, N., Sakarya, N., & Doğan, M. (2008). Okul yöneticilerinin okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11*(19), 8-22.
- Özguven, E. (1990). Ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinin dünü ve bugünü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 1*(1), 4-15.
- Özyürek, R., Owen, F. K., & Owen, D. W. (2007). *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik: Meslekleşme sürecindeki ilerlemeler*. Ankara: Nobel.
- Peker, A. (2008). *Farklı liselerdeki öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin rehberlik beklentilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Poyraz, C. (2006). Türkiye'deki rehberlik hizmetlerinin tarihsel gelişimi. *Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*(2).
- Shoffner, M. F., & Williamson, R. D. (2000). Engaging preservice school counselors and principals in dialogue and collaboration. *Counselor Education and Supervision, 40*(2), 128-140.
- Stickel, S. A. (1990). A study of role congruence between school counselors and school principals. <https://eric.ed.gov/?id=ED321944> sayfasından erişilmiştir.
- Stockton, R., & Güneri, O. Y. (2011). Counseling in Turkey: An evolving field. *Journal of Counseling & Development, 89*(1), 98-104.
- Sürücü, A., & Yavuz, M. (2013). Rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde okul müdürü-psikolojik danışman etkileşiminin değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science, 6*(4), 1029-1047.
- Tan, H. (1990). Okullarımızda psikolojik hizmetlerin neresindeyiz? *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 1*(1), 27-31.
- Tan, H. (2012). Ülkemizde rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarında gelişmeler ve sorunları. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 11*(0), 33-48.
- Tatlıoğlu, K. (1999). *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisinden beklentiler üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Tuzgöl Dost, M., & Keklik, İ. (2012). Alanda çalışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23), 389-407.
- Williams, R. L., & Wehrman, J. D. (2010). Collaboration and confidentiality: Not a paradox but an understanding between principals and school counselors. *NASSP Bulletin*, 94(2), 107-119.
- Yeşilyaprak, B. (2008). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanının geleceği: Yeni açılımlar ve öngörüler. binnuryesilyaprak.com/2016/07/01/turkiyede-psikolojik-danisma-ve-rehberlik-alaninin-gelecegi-yeni-acilimler-ve-ongoruler-2008/ adresinden erişilmiştir.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yüksel-Şahin, F. (2008). Ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-26.

ORCID

Derya Koçak Bıçak <https://orcid.org/0000-0002-7914-5717>

Ayşe Ottekin Demirbolat <https://orcid.org/0000-0002-5984-6508>

Extended Summary

Counsellors’ Expectations From School Administrators and Teachers

The purpose of guidance and psychological counselling services is to ensure that individuals are effective, successful, creative, and happy, to meet the individuals’ social-psychological needs, and to help the individuals with self-recognition and trusting in their own power (Bakırcıoğlu, 2000, p. 4-9). Although the Psychological Counselling and Guidance Services, with a fifty-year history in Turkey, generally performed in the field of education, it has also been extended to such institutions that provide justice, health, and industry services (Yeşilyaprak, 2008). Compared to the other teachers, the counsellors as employed in the field of education experience far more problems in practice, especially the problem associated with the title (Burnham & Jackson, 2000; House & Hayes, 2002; McMahon, Mason, & Paisley, 2009; O’dell, Rak, Chermonte, Hamlin, & Waina, 1996; Stockton & Güneri, 2011).

There are limited studies in the relevant literature that aim to identify the expectations of the counsellors, despite there are studies on the expectations of students, teachers, and administrators from the counsellors (Akın, 2007; Clark & Amatea, 2004; Peker, 2008; Tatlıoğlu, 1999). We believe that the administrative problems associated with the conduct of the guidance services at school can better be analyzed from a different perspective and healthier recommendations can be made towards the solution of the problems by identifying the expectations of the counsellors.

The present research is a descriptive study aiming to determine the current state as regards the expectations of counsellors serving at primary schools, secondary schools, and high schools in Çorum province, from school administrators and teachers.

The study group of the research was comprised of a total of 48 counsellors serving at 12 primary schools, 24 secondary schools, and 12 high schools reporting to Ministry of National Education (MoNE) in 2016-2017 educational year.

A semi-structured interview form was developed for data collection for the purposes of the study. In the course of the form development process, first a literature review was made followed by a preliminary application by the researcher on three counsellors serving at a secondary school and a primary school in Sungurlu, Çorum. Subsequently a draft interview form was developed and submitted to expert opinion. The draft was finalized upon recommendations of the experts.

For the purpose of protecting the confidentiality during the analysis of data, the participant counsellors were matched with the acronym of CT (counsellor teacher) and a rank number. The accordingly obtained data were analyzed using descriptive analysis, a qualitative analysis method.

The counsellors' expectations from the administrators are as follows: Administrators recognize the importance of physical conditions for guidance services (n = 16), provide physical conditions (equipment/tools and instruments) necessary for guidance services (n = 15), provide a suitable room for the efficient conduct of guidance services (n = 13), are knowledgeable about the field of guidance (n = 8), don't hold wrong perceptions as regards the guidance services (n = 3), collaborate for the conduct of guidance services (n = 3), provide required physical conditions at schools, where counsellors visit on assignment (n = 1), and care about the cleanliness of the physical environments (n = 1).

The Counsellors' Expectations from School Administrators about Development and Implementation of Annual Programs and Execution Plans are as follows: administrators provide support/assistance during the development and execution of guidance plans (n = 13), collaborate during the process of plan development and implementation (n = 9), are knowledgeable about the field of guidance (n = 6), provide coordination in execution of the plans (n = 6), recognize the importance of annual programs and execution plans for the purpose of guidance services (n = 6), receive in-service training (n = 2), follow up the implementation process of guidance plans (n = 2), establish healthy relations (n = 1) and regulation should be revised (n = 1).

The counsellors' expectations from the administrators as regards the incidents, when they incur to work assignments outside the scope of their job description were mostly the following: administrators should not have wrong perceptions and have more information on the field. The counsellors' expectations from teachers as regards the incidents, when they incur to work assignments

outside the scope of their job description were mostly the following: teachers should not have wrong perceptions and have more information on the field.

The expectations of the counsellors from the teachers as regards collaboration were generally as follows: teachers collaborate with the counsellors, don't have wrong perceptions, be knowledgeable about the field of guidance, and don't be biased towards the field.

The problems, the counsellors experienced with the administrators, and their expectations with respect to such problems were associated with the provision of physical conditions, development and implementation of programs and plans, and administrative off-duty work requests of the administrators.

A great majority of the counsellors expressed that compared to the past years the administrators were more careful and sensitive as regards provision of the physical conditions required by the guidance services. The counsellors generally stressed that the school administrators fail to participate in the development and implementation process of annual programs and execution plans regarding the PCG services. Emphasizing that the administrators should present opinions in the course of development, the counsellors insisted that administrative support is very important for the sustainability of the service.

It is recommended that the school administrators are informed about the nature of PCG services and their awareness is raised as regards the more efficient use of school means. To that end, such printed documents as books and reviews of OCG should be made available to administrators and teachers, and psychological counselling and guidance seminars should be organized in collaboration with the RAMs and universities under coordination of the Ministry of National Education. It may be recommended that the school principals are involved in the development and implementation processes of annual programs and execution plans are regards PCG services and regularly monitor the activities.